

АРЕШТ МАЙНА

ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором

Клопотання про
застосування заходів
забезпечення
кримінального
провадження на підставі
ухвали слідчого судді

Суд, в межах територіальної
юрисдикції якого знаходяться органи
досудового розслідування

Ухвала про
застосування заходів
забезпечення
кримінального
провадження

Застосування заходу забезпечення
кримінального провадження

- Ч.2 ст.132 КПКУ Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться (zareєстрований) орган досудового розслідування як юридична особа.
- У разі якщо фактичне місцезнаходження структурного підрозділу органу досудового розслідування відрізняється від zareєстрованого місцезнаходження органу досудового розслідування як юридичної особи, подання та розгляд клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження здійснюються виключно слідчим суддею місцевого суду за zareєстрованим місцезнаходженням органу досудового розслідування як юридичної особи";
- 2. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Застосування не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що:

- існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення **такого ступеня тяжкості**, що може бути підставою для застосування ЗЗКП;
- потреби досудового розслідування **виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи**, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора;
- **може бути виконане завдання**, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням.

Арешт може бути накладений на майно, **на яке раніше накладено арешт відповідно до інших актів законодавства.** У такому разі виконанню підлягає ухвала слідчого судді, суду про накладення арешту на майно **відповідно до правил КПК.**

Арешт майна

тимчасове позбавлення права на:

- відчуження;
- розпорядження;
- користування майном.

Заборона або обмеження **користування, розпорядження** майном можуть бути застосовані **лише у разі**, коли існують обставини, які підтверджують, що **їх незастосування призведе до приховування, пошкодження, псування, зникнення, втрати, знищення, використання, перетворення, пересування, передачі** майна.

Арешт майна

застосовується

щодо майна існує **сукупність підстав**

чи **розумних підозр** вважати:

- воно є **доказом злочину**,
- підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у **юридичної особи, для забезпечення цивільного позову**,
- стягнення з юридичної особи **отриманої неправомірної вигоди**,
- можливої **конфіскації** майна.

Немає необхідності звертатися з клопотанням до слідчого судді про накладення арешту на тимчасово вилучене майно, яке **вилучено законом з обігу** і було вилучено під час затримання особи, проведення обшуку чи огляду (ч. 5 ст. 208, ч. 7 ст. 236 та ч. 7 ст. 237 КПК України). Такі речі не підлягають поверненню і вилучаються незалежно від їх відношення до кримінального провадження.

ЗАВДАННЯМ АРЕШТУ МАЙНА Є (ризики)

запобігання можливості його

приховування — вчинення дій направлених, які перешкоджають виявленню майна, що підлягає арешту.

ПОШКОДЖЕННЯ - така його зіпсованість, внаслідок якої зменшилася чи погіршилася його якість, цінність і воно тимчасово або частково не може використовуватись за своїм призначенням.

псування — порушення природного стану певних об'єктів

ЗНИЩЕННЯ - повне зісування майна, приведення майна до такого стану, в якому його вже не можна використати за своїм призначенням через повну втрату господарсько-економічних властивостей і не можна поновити (спалення будівлі, загибель худоби, псування продуктів, і т. ін.).

перетворення — надавати майну нового вигляду, обертати на щось інше, переводити в інший стан.

відчуження — продати, подарувати та ін.

Обов'язок слідчого

вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні

ШЛЯХОМ

-витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.

Арешт майна допускається з метою

забезпечення:

- **збереження речових доказів** (накладається на майно **будь-якої фізичної або юридичної особи** за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним у [статті 98](#) КПК: **знаряддя вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.**

- спеціальної конфіскації (арешт накладається на майно **підозрюваного, обвинуваченого, засудженого** або **третьої особи** за наявності достатніх підстав вважати, що **воно підлягатиме спеціальній конфіскації у випадках, передбачених КК**. Арешт накладається на майно **третьої особи**, якщо вона набула його **безоплатно** або **за вищу або нижчу ринкової вартості і знала чи повинна була знати**, що таке майно відповідає будь-якій із ознак, зазначених у п. 1-4 ч. 1 ст. 96-² КК 1) одержані внаслідок вчинення злочину та/або є доходами від такого майна; 2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення злочину, фінансування та/або матеріального забезпечення злочину або винагороди за його вчинення; 3) були предметом злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, - переходять у власність держави; 4) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який

- конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи; (арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, за наявності достатніх підстав вважати, що суд у випадках, передбачених КК, може призначити покарання у виді конфіскації майна або застосувати до юридичної особи захід кримінально-правового характеру у виді конфіскації майна).

- відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди (арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, фізичної чи юридичної особи, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, за наявності обґрунтованого розміру цивільного позову у кримінальному провадженні, а так само обґрунтованого розміру неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою, щодо якої здійснюється

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

У разі задоволення цивільного позову або стягнення з юридичної особи розміру отриманої неправомірної вигоди **суд за клопотанням прокурора, цивільного позивача** може вирішити питання про арешт майна для забезпечення цивільного позову або стягнення з юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, доведеного розміру отриманої неправомірної вигоди **до набрання судовим рішенням законної сили, якщо таких заходів не було вжито раніше.**

АРЕШТ МАЙНА

Може бути накладено на:

Рухоме майно

Нерухоме майно

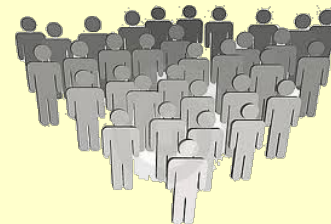
Майнові права інтелектуальної власності

Гроші

Цінні папери

Корпоративні права

Не допускається арешт майна/коштів банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, а також майна/коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Не може бути арештовано майно, якщо воно перебуває у власності добросовісного набувача, крім арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів.

Заборона використання житлового приміщення, в якому на законних підставах проживають будь-які особи – не допускається

Тимчасово вилучене майно

- Клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано **не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна**, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.
- У разі тимчасового вилучення майна під час **обшуку, огляду, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді**, передбаченої ст.235 КПК, клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором **протягом 48 годин після вилучення майна**, інакше майно має бути негайно повернуто особі, в якої його було

Тимчасово вилучене майно (*окрім того що вилучено законом з обігу*) підлягає **обов'язковому поверненню особі,**

- якщо порушено строк звернення до суду за його арештом

- визнання прокурором вилучення майна безпідставним та винесенням про це постанови (ст. 169 КПК України)

- за ухвалою слідчого судді у разі відмови в арешті майна

- Не винесення слідчим суддею ухвали впродовж 72 годин після надходження до суду.

Оскарження неповернення тимчасово вилученого майна

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України дозволяється лише оскарження бездіяльності слідчого чи прокурора, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна у порядку, передбаченому главою 26 КПК України.

Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом **не пізніше двох днів з дня його надходження до суду**, за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, якщо клопотання подано ним, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, і за наявності - також захисника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. **Неприбуття цих осіб у судове засідання не перешкоджає розгляду клопотання.**

Розглядається без участі останніх, якщо це є необхідним **з метою забезпечення арешту**

Ухвалу про арешт тимчасово вилученого майна слідчий суддя, суд постановляє **не пізніше сімдесяти двох годин із дня** **находження до суду клопотання**, інакше таке майно повертається особі, у якої його було вилучено.

Якщо клопотання про арешт майна подано **без додержання вимог ст. 171 КПК**, воно повертається та **встановлюється строк в сімдесят дві години** або з урахуванням думки слідчого, прокурора чи цивільного позивача визначається **менший строк** для усунення недоліків, про що постановляється ухвала. У такому разі тимчасово вилучене в особи майно **підлягає негайному поверненню після спливу встановленого суддею строку**, а у разі звернення в межах встановленого суддею строку з клопотанням після усунення недоліків - після розгляду клопотання та відмови в його задоволенні.

Враховується при вирішенні питання про арешт майна

- Факт доведення необхідність такого арешту,
- наявність ризиків, передбачених абз. 2 ч. 1 ст. 170 КПК.
- правова підстава для арешту майна;
- можливість використання майна як доказу у кримінальному провадженні (якщо арешт майна накладається у випадку, передбаченому пунктом 1 частини другої статті 170 КПК);

-наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність (якщо арешт майна накладається у випадках, передбачених п.п. 3, 4 ч. 2 ст. 170 КПК);

-можливість спеціальної конфіскації майна (якщо арешт майна накладається у випадку, передбаченому п. 2 ч. 2 ст. 170 КПК);

-розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою (якщо арешт майна накладається у випадку, передбаченому п. 4 ч. 2 ст. 170 КПК):

-розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження;

-наслідки арешту майна для підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб.

строк дії арешту на майно

Арешт на майно повністю або частково скасовується **ухвалою слідчого судді** – під час досудового розслідування (за клопотанням заінтересованих суб'єктів).

Прокурор скасовує арешт майна, **якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації**, одночасно з винесенням **постанови про закриття кримінального провадження**. 1) **конфіскація як вид покарання**, 2) **відшкодування шкоди**).

Стаття 100 КПКУ

Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію

- 1. Речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути як найшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених [статтями 160-166, 170-174](#) КПКУ.

Стаття 100 КПКУ Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію

У разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів вирішується ухвалою суду на підставі відповідного клопотання, яке розглядається згідно із статтями 171-174 цього Кодексу.

При цьому:

- 1) гроші, цінності та інше майно, які підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та/або зберегли на собі його сліди, **конфіскуються**, крім випадків, коли власник (законний володілець) не знав і не міг знати про їх незаконне використання. У такому разі зазначені гроші, цінності та інше майно **повертаються власнику** (законному володільцю);
- 2) гроші, цінності та інше майно, які призначалися (використовувалися) для схилання особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення, **конфіскуються**;

- 3) майно, що було предметом кримінального правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом, та/або вилучене з обігу, передається відповідним установам або знищується;
- 4) майно, яке не має ніякої цінності і не може бути використане, знищується, а у разі необхідності - передається до криміналістичних колекцій експертних установ або заінтересованим особам на їх прохання;
- 5) гроші, цінності та інше майно, що були предметом кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, конфіскуються, крім тих, які повертаються власнику (законному володільцю), а якщо його не встановлено - переходять у власність держави в установленому Кабінетом Міністрів України порядку:

- б) гроші, цінності та інше майно, що одержані фізичною або юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від нього, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено, **конфіскуються**;
- б⁻¹) майно (грошові кошти або інше майно, а також доходи від них) засудженого за вчинення корупційного злочину, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, його пов'язаної особи **конфіскується, якщо в суді не підтверджено законність підстав набуття прав на таке майно.**

ОСКАРЖЕННЯ

- - ініціювати перед місцевим судом повне або часткове скасування ухвали слідчого судді про арешт майна **можливо за клопотанням** підозрюваного, його захисника, законного представника, іншого власника або володільця майна, **представника юридичної особи**, якщо вони не були присутні при розгляді питання про арешт майна (ч. 1 ст. 174 КПК України);

- - під час досудового розслідування до місцевого суду також може бути подано клопотання про повне або часткове скасування ухвали слідчого судді про арешт майна підозрюваним, їх захисником чи законним представником, іншим власником або володільцем майна, представником юридичної особи щодо якої здійснюється провадження, за умови доведення та обґрунтування обставин, що в застосуванні вказаного заходу відпала потреба або арешт накладено необґрунтовано (абз. 2 ч. 1 ст. 174 КПК України);

- - на підставі п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК України та у встановлені законом строки (**протягом 5 днів з дня оголошення ухвали**) можливе оскарження ухвали слідчого судді про арешт майна **в апеляційному порядку**;
- - рішення про скасування арешту майна також повинно бути прийняте **прокурором одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження** на підставі ч. 3 ст. 174 КПК України в порядку, передбаченому ст. 284 КПК України.

- Рішення за результатами розгляду клопотання про скасування ухвали про арешт майна, на відміну від ухвали слідчого судді про арешт майна або відмову у ньому (п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК України), **оскарженню не підлягає.**
- Відповідно до п. 13 інформаційного листа ВССУ № 223-558/0/4-13 від 05.04.2013 р., **до апеляційного розгляду з питань необґрунтованого накладення арешту на майно повинні прийматися лише ті скарги осіб, зазначених у ч. 1 ст. 174 КПК України, які попередньо зверталися з клопотанням про скасування цього заходу забезпечення до слідчого судді місцевого суду і, у разі незгоди з прийнятим рішенням, вправі оскаржити ухвалу**

- Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді розглядається **не пізніше як через три дні**, тобто не пізніше четвертого робочого дня з дня її надходження до суду апеляційної інстанції (ч. 2 ст. 422 КПК України).

Порядок застосування

Заборона	ризика	Умова застосування	мета	Триває до:
відчуження, розпорядження та/або користування	приховування, пошкодження псування, знищення, перетворення, відчуження	існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої	1) збереження речових доказів; 2) спеціальної конфіскації; 3) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи; 4) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної	- скасування слідчим суддею або судом за клопотанням; - прокурором одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження, якщо майно не підлягає спец конфіскації; - судом у разі прийняття кінцевого рішення у провадженні